

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almenyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Uffe Espersen

Brødeskov

Jul 92

Lokalbanken i Hillerød
- din egen bank

HOVEDKONTOR: Slotsgade 36, 3400 Hillerød. Tlf: 42 26 07 00

ØSTRE AFD.: Skansevej 43, 3400 Hillerød. Tlf: 42 26 07 70

RÅDHUS AFD.: Frederiksværksgade 33, 3400 Hillerød. Tlf: 42 26 07 15

- Det er god økonomi at handle i

prima
HILLERØD ØST

KØBMAND NINA PEDERSEN HILLERØD A/S

Fredskovhellet 1 A • Tlf. 42 26 45 55

Åbent: Mandag - Fredag 9-19, Lørdag 8 - 14

BRØDESKOV

JUL 92

REDAKTION

Ellen Andersen (ansvarshavende)
H.K. Ejlskov
Knud Jensen
Birte Mortensen
Jørgen Sandberg
Lisbet Rubinstein
Poul Walbjørn
Karen Werchmeister
Knud Werchmeister

SALG

Børn besøger husstandene.
Butikker i området samt
boghandlere i Hillerød og
Allerød
Iøvrigt: Ellen Andersen,
telf. 4226 1980

PRIS

Kr. 30,- incl. moms

Tidligere årgange kr. 10,-/stk.
Alle årgange samlet kr. 100,-

KASSERER

Peer Kvist

TRYK

Trykkeriet
Pilevej 2 C, Fr.værk

FORSIDE

Egen ved motorvejen
Karen Werchmeister

TEGNINGER

Karen Werchmeister m.fl.

KÆRE LÆSER!

Brødeskov Jul 92, 20. årgang.
"Fortæl en historie!" Brødeskov
Jul har nu i 20 år sørget for, at
mange historier er blevet fortalt
videre. Der er nemlig mange histo-
riefortællere i Brødeskov området.
Fra tidernes begyndelse har der
været fortalt historier, for hi-
storier omfatter både nyheder og
underholdning. I vikingetiden var
det bl.a. skjalden, der kom med et
frisk pust udefra. Når folk havde
været på langfart, kunne de for-
tælle de sælsommeste ting fra den
store verden. Når man sad i mørk-
ningen eller når man arbejdede de
lange vinteraftener, blev der for-
talt historier. Hverdagens hæn-
delser blev flettet ind i histori-
erne, og ofte blev de dramatiseret
lidt, så underholdningsværdien
blev lidt større.

Overskuddet fra salget af Brøde-
skov Jul 92 vil blive givet til
Foreningen Petras Hus, der arbej-
der på at få etableret et værested
for børn og unge i området. Den
næste generation af historiefor-
tællere!

Glædelig Jul og Godt Nytår
Redaktionen

UDGIVELSE M.V.

Brødeskov Borgerforening

Vi vil gerne udtrykke en tak for
hjælp og bidrag fra forfattere m.
fl. samt for de fotos og tegnin-
ger, som vi har fået lov at tryk-
ke.

Tak til annoncørerne for støtten

Egen

Af Jens S. Jensen,

Enhver, der færdes langs vejen fra Brødeskov til Skolen, vil have bemærket et gammelt egetræ inde på marken. I virkeligheden er der mere end ét træ, men de står så tæt sammen, at alle opfatter egene som "Egen".

Engang for mange år siden havde jeg en elev, der var meget optaget af "Egen". "Sparekasse-egen" kaldte han den. Han var jyde og meget bevidst om, at man ikke skulle bruge enhver krone, man tjente.

En lille del skulle i Sparekassen, når det var lønningsdag. Den pågældende elev var et brilliant menneske, og hele hans adfærd, tanker og vilje kunne lignedes ved alt, hvad vi forbinder med egetræet.

Da kommunen i sin tid lavede Fritidshjem i den tidligere inspektørbolig ved skolen, fik Fritidshjemmet navnet "Egen". Måske ikke så meget til glæde for børnene, vel mere fordi socialudvalget ville opkalde institutionen efter noget markant på egnen, men også

for at give institutionen navn efter noget solidt og stærkt.

Noget, som de færreste vel har bemærket, når de kører forbi "Egen", er, at de gamle træer har deres rod i en gammel kæmpehøj. Vel er den ikke helt, som vi forestiller os en kæmpehøj. Markarbejde gennem århundreder har brudt den gamle høj delvis ned. Tidens tand har gnavet i den, som man ser det så mange steder. I Brødeskov er gravhøjene bedre bevaret. Her har jorden formodentlig ligget uberørt siden gravhøjene blev skabt.

Overalt i Brødeskov finder man gravhøje. Mest kendt af dem er vel "Pughøj", hvor vi hvert år henter skolens juletræ, men langs vejen gennem Brødeskov til skolen kommer man forbi to gravhøje, som ligger helt ud til vejen. Måske ser vi dem ikke i vores travlhed, og dog er de med til at danne det billede, vi ubevidst danner os om turen gennem skoven.

Se, for mange år siden var hele Nordsjælland dækket med skov. Ja, ikke alene Nordsjælland, men det ganske land var én stor sammenhængende skov lige fra Vesterhavet og her over til Øresund.

Kun få mennesker havde slået sig ned i denne store, vildsomme skov, og da kun ved kysterne. De kunne som regel være trygge mod, hvad der kom af ufred fra søsiden, og skulle kun beskytte sig mod de vilde dyr eller andre fjender, der kunne komme fra skoven. Samtidig kunne de fange fisk og skaldyr i havet til den daglige husholdning, og endelig var det at sejle den mest bekvemme transportmåde, man kendte til.

På den tid var der ved Roskilde Fjord et sådan bosted, hvor der alt i alt boede omkring 50 mennesker. Det eneste, som det lille samfund beskæftigede sig med var, hvad der skulle til for at overleve. Børnene, der på bopladsen, gik ikke i skole, men hver dag måtte de alligevel lære efter samme principper som i vores skole i dag. "De skulle lære for livet", og livet afhang deraf.

Fra de var ganske små, var det at kunne og det at vide en nødvendighed for at overleve. Deres skole var legen - det at øve og øve og øve igen, og det var at lytte til den erfaring, som de voksne fortalte om, når de kom hjem med et vildsvin eller sad og talte ved bålet i de kolde, mørke vinteraftener, når væden drev ned ad væggene i de usle jordhytter.

Blandt de unge på bopladsen var der en ung mand, der var **anderledes** end de andre unge. Han kunne alle ting bedre end sine jævnaldrende. Han var et meget smukt menneske - han "skilte" sig ud - og så brød de fleste sig ikke om ham. Det tog han sig nu ikke af i det daglige. Tværtimod stillede han sine snarer, så de fangede flere dyr end de andres snarer.

Han øvede sig med bue og pil, og han kastede med spyd og køller, så selv gamle på bopladsen blev forundret derover.

Det lille samfund havde nok i ny og næ været i kontakt med andre bosteder langs fjorden, og alt var altid forløbet i fred og fordragelighed, - men også i undren over alt det nye, man kunne lære af hinanden.

Engang var den unge mand med på et sådant gæstebud. Det nye han så, oplevelsen ved at rejse og kappestriden med andre jævnaldrende, gav ham lysten til at drage ud i verden. Han var sund og stærk, og han følte, at verden var hans.

Sammen med andre unge planlagde de, trods advarsler fra bopladsens ældre, en rejse. Ikke som vanligt langs kysten, men denne gang ind i skoven, hvor kun de vilde dyr herskede.

En forårsdag drog de afsted, og hele sommeren strejfede de rundt. De fandt bunden af fjorden. De fandt havet bag de store skove, hvor solen stod op. De mødte andre mennesker, som de gæstede og lærte af. Nogle unge tog med dem, og nogle blev tilbage. Hvad de lærte, gemte de, fortalte hinanden derom, til de huskede det, og drog så videre. Da det blev efterår, kom de til en sø midt i skoven. Her var masser af fisk, og skoven var fyldt med vildsvin og hjortevildt, og hertil kom masser af bær og svampe. Så her slog de sig ned for vinteren.

Da foråret kom, blev de enige om at blive. Børn var blevet født i vinterens løb, og man følte sig langt bedre beskyttet mod vejr og vind, mod sne og kulde herinde i

skoven end ude ved kysten. Ikke kun den sommer og næste vinter med, boede man her. Nej, man fandt stedet så godt, at man blev boende og levede af naturens overflod.

Årene gik. Nogle døde, og alt efter rang og kunnen gravsatte man dem på steder, som de selv havde udset, mens de levede. Det kunne være, hvor de havde dræbt den første hjort eller det første vildsvin, eller det kunne være, hvor Odin havde givet et tegn, eller hvor man fandt et særlig godt jagtområde, eller blot det sted, hvor verden - deres verden - var allerdejlignst.

Den dygtige unge mand havde i mange år været høvding for bopladsen. En efterårsdag blev han dræbt af en stor bjørn, som han ene mand forsøgte at dræbe.

Selvom det voldte sorg på bopladsen, ja, så kendte man jo til livets gang, at sådan var det, og han døde jo ikke "stråddøden", så i grunden var der ingen grund til at beklage sig.

Høvdingen blev gravsat i en høj, som blev opkastet til hans ære i et område, hvor han ofte sad, når

han skulle udtænke, hvordan bopladsen skulle styres, og styres skulle den, uden love og nedskrevne regler, kun med visdom skulle den styres.

Den gamle høvding blev kaldt Eg, fordi han besad alle egetræets egenskaber, styrke, sejhed, alder

og dermed klogskab. Derfor såede man øverst på gravhøjen nogle få agern, fundet under det ældste og smukkeste egetræ i skoven, for at de slægter, der fulgte, altid skulle vide, at her ligger den store høvding med vidsynet, som man kaldte "Eg". Og når egetræet voksede sig stort, skulle høvdningens sjæl tage bolig i dets øverste krone, så han altid kunne se ud over det land, der blev hans.

Se, det er historien om de gamle egetræer mellem skolen og Skoven. Vel er de kun efterkommeres efterkommere af de oprindelige egetræer, men de vidner om dem, der gik før os, og en efterårsdag i forbums tid slog sig ned ved Kollerød Sø, fordi de ville noget nyt.

Glædelig Jul.

Traditionerne holder ved i Sættedammen

- og kom så, og kom så, og kom så og leg.....

Af Iver Vad & Gunnar Abrahamsen

Sættedammen er det første bofællesskab i Danmark. Det har udvist en utrolig stabilitet, både med hensyn til beboere og aktivitet i alle de 20 år, det har eksisteret. Der er i dag en lille gruppe af pensionister, som er ved at indstille sig på en ny rolle for dem og for bofællesskabet.

Traditioner i Sættedammen

Sættedammens sommerfest 1992 blev afviklet lørdag den 29. august, og den blev samtidig "Dammens" 20 års jubilæumsfest.

Til festen var inviteret de børn, som er flyttet hjemmefra - mange nu med ægtefæller og børn - og desuden familier som tidligere har boet i Sættedammen, og forhen-værende lejere.

Et overordnet udvalg nedsatte nogle grupper, og man kunne så melde sig til den eller de grupper, man havde lyst til: Madgruppe, bargruppe, borddækningsgruppe, musikgruppe, revygruppe, oprydningsgruppe m.fl. For de ældre af os var det en oplevelse at se børnene deltage så aktivt i gruppearbejdet.

Da vores fælleshus ikke kunne rumme så mange mennesker, måtte vi leje et telt, som blev stillet op på fodboldbanen, - pænt, i røde og hvide farver.

Dagen før festen herskede der en aktivitet som var en fest i sig selv. Teltet skulle rejses, stole og borde hentes, stilles op og bordene dækkes. Baren stilles op, øl og vin hentes. Og generalprøve på revyen.

Festen begyndte kl. 14 om lørdagen, og de indbudte gæster blev modtaget i de huse, de havde boet i. De havde medbragt en jubilæums-gave, en flagstang, som er blevet rejst på en lille bålbakke i midterarealet. Kl. 15 mødtes alle på festpladsen, der blev budt velkommen, holdt taler, sunget, spillet og leget.

Kl. 18 var der spisning i teltet, og stemningen var i top. Under middagen løb revyen af stablen: numre med sang og optræden afløste hinanden, og de blev alle introduceret og kommenteret af to af de ældre sættedammere, udklædt som høne og hane. Aldersgrupperne hav-

de hver deres sangnummer: børnene, de unge og de voksne - noget om, hvad man må og ikke må i Sættedammen, og om at blive gammel her. Bagefter var der dans til onkel Jørns fodvarmere.

Søndag morgen blev der spist morgenmad på fælleshusets terrasse, og kl. 14 spilledes den årlige fodboldkamp Nordenden - Sydenden. Og i loyalitetens navn bliver vi nok nødt til at meddele, at Sydden vandt - igen.

Sommerfesten er blevet en tradition, og vi har fået flere traditioner knyttet til årets cyklus: Luciaoptog (her går børnene hvidklædte rundt med lys i hånden og synger os vågne i den årle morgen. Stiller lys ved vor seng og inviterer os til morgenbord i fælleshuset). Nytårsløb. Tur på "volden" Bededagsaften med efterfølgende varme hveder, te og rom. Skt. Hans bål. Arbejdsweekend forår og efterår.

Struktur på dagligdagen

Udover disse traditioner er der på en række områder kommet fast struktur på "dagligdagen". Vi er inddelt i 8 smågrupper, som brydes op hvert år. Smågrupperne skal efter tur gøre rent i Fælleshuset og holde forberedende møder inden det månedlige fællesmøde.

Derudover tildeles smågrupperne arbejdsopgaver/arrangementer ved arbejdsweekend og fester. Endvidere er der en række stående ud-

Har I hørt det? Det er ganske vist

valg, der for nogles vedkommende består af kun én person, som sørger for, at varmecentral, maskiner, belysning m.v. kan fungere, og at beplantningen bliver plejet og passet.

Vi er organiseret i to foreninger: Grundejerforeningen, der har ansvaret for bygninger, varmecentral, varmeregnskab m.v., og kollektivforeningen, hvor alle ejere, lejere, børn og voksne kan være/er medlemmer. Kollektivforeningen står for alle møder, fester og andre arrangementer - for det åndelige liv i Sættedammen.

Fællesspisningen og andre aktiviteter.

Fællesspisningen, der hos os er helt frivillig, er en uhyre vigtig funktion. Her har man det daglige møde med sine bofæller og hører nyt om store og små problemer i og uden for Sættedammen.

Festerne og den faste struktur vil nok ikke ændre sig væsentligt i de kommende år.

Det betyder ikke, at det hele nu er blevet stift og kedeligt. For ud over ovenstående er der mange "græsrodsarrangementer", hvor vi mødes på grund af interesser og

engagement: U-landsgruppe, som gennem årene direkte har støttet projekter i udviklingslandene med ca. 50.000 kr., som er indsamlet ved salg, optræden, cafe m.v. på Sættedammens u-landsdag, der er blevet afholdt hvert andet år. Drømmegruppe. Kvindegruppe. Skakgruppe. Folkemusik. Sang (Barbershop). Jazz. Dans. Yoga. Afspænding m.v.

Sætteposten

Om disse aktiviteter kan man læse i "Sætteposten". Her kommer også dagsordenen til vore fællesmøder samt referaterne fra disse. Store og små indlæg om problemer i og uden for Sættedammen. Nogle gange sure opstød, andre gange livsberkræftende historier. Skiftende redaktører har sørget for, at denne 14-dagesavis er udkommet stort set regelmæssigt siden indflytningen i 72. Og så er den endda ældre end bebyggelsen, fordi den startede som et bindeled mellem pionererne i planlægningen.

Få er flyttet væk

Der er 27 huse i Sættedammen, og bebyggelsen falder naturligt i en sydende med 14 huse og en nordende med 13 huse.

Husene blev ved indflytningen fordelt ved lodtrækning, og alligevel har sydenden og nordenden på nogle områder udviklet sig helt forskelligt. I sydenden bebos 6 af husene stadig af de oprindelige indflyt-

tere. Nordendens 13 huse er alle beboet af folk, som flyttede ind i 1972.

I et par af husene er der nye medbeboere/ejere på grund af skilsmisse og dødsfald. Et af husene i nordenden og syv af husene i sydenden er blevet omdannet til andelsforetagender med to eller tre andelshavere.

Det har vist sig relativt let at dele og ombygge husene. I andre huse er der lejere på god gammeldags façon.

Der har altså været et mindre salg af huse, især på grund af skilsmisser. Udskiftningen har betydet et tilskud af yngre ægtepar, og det har medført, at der stadig findes børn i alle aldersgrupper, men ikke denne vrimmel af unger som i Sættedammens første år.

Børnene vender tilbage

De børn, der er vokset op i Sættedammen, er efterhånden flyttet andre steder hen. Men det forekommer jævnlige, at de på et senere tidspunkt for kortere tidsrum flytter ind hos forældre eller en af deres tidligere naboer.

Mange "gamle" sættedamsbørn kommer tit på besøg eller kommer for at deltage i fester og aktiviteter.

Børnebørn trives

De ældre sættedammere oplever nu, at deres børnebørn elsker at komme på besøg i Sættedammen. De er selvfølgelig alle tiders bedste-

forældre - hm! - men det skyldes nok også i høj grad, at Sættedammen har noget at byde på: Legemuligheder på store, frie, bilfrie og sikre arealer. JævnaIdrende børn, som man nemt og hurtigt kommer i kontakt med. Der er mange, som allerede har oplevet denne værdifulde side af Sættedammen.

Ideologien er falmet

Vi er alle blevet ældre. Det er tiden for 50 års fødselsdage og sølvbryllupper, hvis de ellers bliver fejret.

Ideologisk er vi nok faldet lidt af på den. I 1972 flyttede vi ind i et bofællesskab. Det var dengang ikke nok for alle. Nogle ville gerne have et produktionsfællesskab og fælles økonomi a la Svanholm. Den debat er død for længe siden. Vi var vel også mere eller mindre langt ude på venstrefløjén rent politisk. Der er der også sket ændringer. I det hele taget har vi haft svært ved at få over-skud af tid og kræfter til at engagere os i nærmiljøet.

Pensionister i Sættedammen

Nu er vi fem, som er blevet pensionister. Er Sættedammen indrettet til det? Ja, det vil vise sig, men vi føler, at det vil være et trygt og godt miljø at blive gammel i - når vi altså engang bliver gamle.

Vi har oplevet, at Sættedammen har store ressourcer, når det gælder

om at hjælpe, f.eks. ved dødsfald og skilsmisser, men pensionistsituationen er ret ny, og vi er som nævnt kun fem endnu. Vi har nok ikke endnu fundet ud af, hvordan vi i Sættedammen kan udnytte, drage fordel af vores boform, men vi tror på, at en blandet bebyggelse er bedre end et "Olle-kolle".

Vi har startet et torsdagstræf, hvor vi efter tur og behov mødes hos hinanden til en tår formiddagskaffe. Det er ikke kun forbedt os fem, men alle, der af en eller anden grund er hjemme i Sættedammen den formiddag. Derudover plejer Ole Post at være fast gæst. Vi skal nok blive lidt flere ældre, og komme ind i nogle konkrete situationer, inden vi finder ud af, hvornår og hvordan vi kan hjælpe hinanden.

Personlig vurdering

Det skal understreges, at ovenstående er personlige betragtninger og vurderinger af livet og udviklingen i Sættedammen. De konkrete oplysninger er nok nogenlunde korrekte, men alt det andet ville måske se anderledes ud, hvis det blev fortalt af andre fra Sættedammen.

Afhentning af Nr. Herlev Skoles juletræ

Af Bent Berthelsen.

*Nisse, Nisse, kom nu frem
ellers går vi aldrig hjem!*

Råbet lyder fra en kæmpeskare af børn og voksne, der omkring 1. december er vandret ind til en lille høj inde i Brødeskov for at hente Nørre Herlev skoles juletræ.

Hvad er det, der drager denne folkevrimmel ind i skoven?

Der må være mystiske kræfter på spil. Alene det, at man hvert år fjerner det største grantræ ved højen, og at der så alligevel på mirakuløs vis året efter står et, der er lige så stort og flot på samme sted.

Jeg tror, forklaringen må søges i højen. Som enhver kan se, er det ikke en almindelig høj. Man kan med god ret sammenligne den med de ægyptiske pyramider, som jo rummer mystiske gange og rum.

Er skovfoged Jens Jensen bekendt med, hvad højen rummer? Er der trolderi ved den høj?

Vil Jens Jensen mon vildlede os, når han taler om, at julemanden kommer helt fra Grønland? Jeg kan ikke lade være med at tænke på, at Jens Jensen startede sin politiske løbebane her i Hillerød samtidig med, at han begyndte at kalde julenissen frem i Brødeskov.

Hvad er mon den egentlige grund

til, at skovfoged Jens Jensen i dag er borgmester?

Jeg vil fremsætte en hypotese, at Brødeskovs julemand aldeles ikke kommer fra Grønland. Han bor simpelthen inde i højen. Jeg forestiller mig, at højen i sit indre gemmer en bolig til julemanden og hans familie meget lig med pølsepavillionen på Torvet i Hillerød. Derinde bor julemandsfamilien altså ganske komfortabelt og roligt. De sover en stor del af året, men når råbet:

Nisse, Nisse, kom nu frem ...

lyder, vågner de op, og så bliver der travlhed.

Når julemanden dukker op på skovvejen langt fra højen, må det skyldes, at der er en underjordisk

gang fra højen ind til et skjult sted i skoven.

... Der er sikkert en del af jer, der læser dette, som vil anfægte mine teorier. Jeg kan da heller ikke bevise, at det præcis forholder sig sådan. Det kræver nok en større efterforskning at få rede på, hvad det egentlig er, der foregår derude i skoven.

Jeg vil dog meget fraråde at begynde at grave i højen, da det vil være ødelæggende for miljøet derude, men man kunne vel med moderne lytteudstyr foretage undersøgelser, som ville bekræfte mine teorier.

Så vidt jeg ved, snorker julemænd, når de sover.

Julepyntning

Af Karen Werchmeister.

Det begynder alt sammen med adventskransen.

Så snart de første, duftende og grønne kranse er fremme i butikkerne, udsøger vi os den pæneste, vi kan finde, og den kommer så hjem og ligger køligt til lørdagen før den første søndag i advent. Der bliver købt hvide lys og brede, røde silkebånd, og den specielle æske med adventspynt bliver taget frem. Den indeholder små, røde pynteæbler, der stikkes ind under messinglyseholderne, forgyldte agern og fyrrekogler, og under pyntningen breder den første duft af jul sig.

Rebecka.W.

Så kommer turen til vinduerne, som pyntes med flettede hjerter i rødt og hvidt eller rødt og guld. De er efterhånden gamle, så de skal behandles varsomt, men de lyser dejligt op i vintermørket, når de bringes i bevægelse af varmen fra radiatorerne. Og ned fra loftet i vores lange mellemgang skal hænges store, røde kartonhjerter - 5 ialt.

Vi har et par birketræsnisser, købt og fremstillet på ungernes skole. De skal ind i et stuevindue, hvor de kan stå i hvert sit hjørne og kikke på hinanden.

Indtil vi fik en ny kat, havde vi også et par håndlavede stofnisser, en julegave fra min arbejdsplads, men nu ligner de ikke rigtig nisser mere! De kommer dog alligevel op at stå på et lille bord i et hjørne, det, der er tilbage af dem. Og så er der kravlenisserne, et helt kapital for sig. Mange af dem stammer helt tilbage fra 50'erne, fra min egen barndom. Der er f. eks. et par store nisser med velouroverflade på tøjet. De stammer fra en handelsrejsende i vinduespynt til forretninger. Hun besøgte os i mit barndomshjem - en sommer - for at få lavet en eller anden mekanisk dingenes, som min far var så god til.

Der skal også pyntes med grangrene, både i vaser og på vægge. Dem køber vi friskskovede i bundter

samtidig med juletræet på et lille landbrug her i nærheden. Juletræet bliver anbragt i venteposition i brændeskuret, mens pyntegranen kommer op indenfor, og juleduften breder sig.

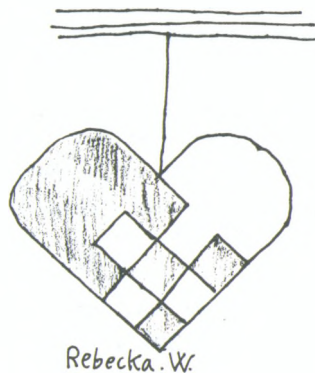
Desuden har vi den skik her i huset, at det ældste hjemmeværende barn laver juledekoration til bordet. Til det brug er der også en speciel æske med pynteting (også delvist defekt juletræsdynt), og som bund bruges en rød, hjerteformet skål, og så selvfølgelig en stor lerklump.

Et par juleuroer skal også op - en i stuen af røde kartonhjerter, som min ældste datter har lavet i skolen - og en i køkkenet, som min svigermor i sin tid gav mig, og som stammer fra Sverige. Den forestiller små nisser i svensk folkedragt, som danser omkring et juletræ.

Og køleskabet skal også pyntes. Man klipper forsiden af en plastpose med et godt julemotiv, fugter køleskabsdøren med en klud, lægger motivet på og tørrer det over med kluden, til overfladen er helt glat - så sidder det fast. Hvis det løsner sig, kører man bare en fugtig klud fra midten ud mod kanterne igen.

Til sidst hænges dørpynten op. Den består af en krans af fyrre-

kogler med gran imellem, hvorfra 3 messingsklokker hænger ned i bånd. De er lidt forskellige i størrelse, og det lyder smukt, når vinden får dem til at ringle let mod døren.

Og så er det efterhånden blevet tid til at pynte juletræ. Vi har altid en ædelgran, for den taber ikke nålene, og den skal stå længe - helst til Helligtrekongersaften.

Inden træet sættes ind på fod med vandbeholder, breddes juletræstæppet ud. Det er lavet på min svigermors plejehjem og forestiller dansende nisser samt grangrene med tændte julelys, alt sammen håndmalet på hessian. Tæppet skal ligge nøjagtigt under en krog i loftet, som juletræets topskud bindes fast i - vi har nemlig både kat og hund!

Pyntningen påbegyndes gerne om aftenen den 22. eller 23. december, mens vi hører "Quiz og Knas". Vi starter med topstjernen. Den, vi har nu, er kun et par år gammel og er lavet af lametta på ståltråd. Før den, havde vi en gammel stjerne af samme slags, som stammede fra mit barndomshjem, men den var efterhånden blevet brun og meget skæv og forpjusket. Nu har den yngste overtaget den til sit lille juletræ, for vi nænner ikke at smide den ud - den vækker mange minder.

Når stjernen er sat godt fast, kommer turen til glimmer og Dannebrogssflag. Flagene, der efterhånden også er godt ramponerede, skal hænge ned langs træet, og glimmeret, der er omtrent lige så gammelt, hænges på i spiral. Disse ting skal med hvert år, men de bliver dog erstattet af nye, hvis de går helt itu. Så skal lyseholderne forsynes med lys og hænges

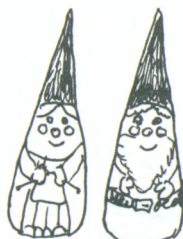
Rebecka.W.

på. Der skal mindst 60 lys på, fordelt ligeligt på røde og hvide, så det er med at få et træ med gode etagegrene. Lyseholderne er af den slags med balancekugle for nederen, de fleste, for de sidder bedst og bliver ikke løse i lysekraven. Når lysene er fordelt, skal der hænges glaskugler op. Vi har to meget store røde (den ene dog lettere beskadiget), der har overlevet i snart 20 år. De skal hænge forholdsvis højt og tæt ved stammen. Og de helt nye, isede, i sarte farver, fordeles jævnt på hele træet sammen med de helt små, som stammer fra min barndom, og alle de mellemstore i alle mulige farver. De opbevares alle omhyggeligt i forede æsker, ligesom et par glastrompeter og klokker, som er næsten lige så gamle. Trompetterne kunne frembringe lyd, når man blæser i dem - indtil jeg skar mig i læben! Men klokkerne har stadig en fin, sprød klang, når træets grene bare vipper let.

Efter glaskuglerne kommer turen til kurvene. De fleste er flettet af mine tre piger, men der er også stadig enkelte imellem, som jeg selv flettede som barn, dog med nye hanke. Desuden er der nogle lukkede kurve fra "Familiejournalen", som stammer helt tilbage fra min mors barndomshjem! De er meget skrøbelige, men de har været på juletræet altid, forekommer det mig.

Nu skal "krystalstjernerne" hænges på. De er klippet ud af foldet, hvidt karton som snekrystaller og er vel ca. 15 år gamle, men de er stadig pæne og skal med hvert år. Trommer skal der selvfølgelig også på træet. De fleste er af nyere dato, men der er dog nogle få tilbage af de smukke gamle fra midten af tresserne.

Til allersidst er der et par gamle nisser, som også stammer fra den handelsrejsende med kravlenisserne. De skal sidde på hver sin solide gren helt inde ved stammen og hygge sig. Nu står så træet, smukt pyntet, og venter på at blive tændt juleaften. Og nytårsaften skal det tændes igen - med nye lys!

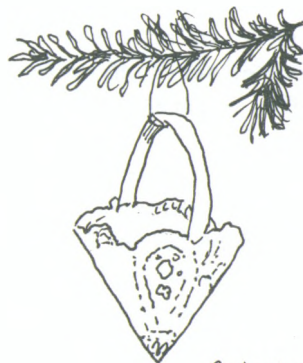

Rebecka W.

Nemme kræmmerhuse

Køb små blonde-mellemlægsservietter i guld eller sølvpapir. Klip dem over på midten, og klip yderligere en skrå strimmel af i siderne (se skabelonen). Klip nu et tilsvarende stykke farvet silkepapir og lim det på bagsiden af servietten. Kræmmerhuset limes nu sammen. En hank af guld/sølvpapir evt. med silkepapir på indersiden limes på kræmmerhuset.

Det fyldes med godter og hænges på juletræet.

Teglværksunger

Af Ellen Andersen

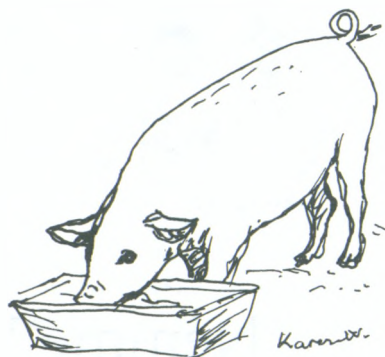
Der har været teglværker i Hammersholt området i mange år. I 1990 blev det sidste nedlagt, og bygningerne ligger nu tomme og triste tilbage og venter på, at nye skal overtage dem, så der atter bliver liv på stedet.

Teglværket betød arbejde for mange, men da det lå temmelig langt ude på landet, var der opført arbejderboliger - kaldet teglværks-huse - som arbejderne og deres familier kunne leje sig ind i.

Her i de 2 lange, hvide huse var der masser af liv. Der var 12 lejligheder ialt - hver på 2 værelser, så hvert hjørne blev udnyttet, for var arbejderne ikke rige på mammon, så havde de fleste af dem mange børn. En overgang var der vel 30 "teglværksunger" i de to huse. En af disse "teglværksunger" er Karen Christiansen, der nu bor i Allerød.

Karen flyttede til området i 1928 - som 4-årig. Familien bestod af far og mor samt Karen, en et år yngre søster samt lillebror, der er 9 år yngre. Karens far arbejdede ved ovnen. Han var således heldig at have arbejde året rundt, i modsætning til andre, der ofte

var arbejdsløse i perioder. Det var hårdt akkordarbejde - d.v.s. man skulle nå en vis produktion pr. dag - til gengæld kunne man så gå hjem, når dette var nået. Det betød, at far ofte kom hjem om eftermiddagen og havde overskud til at passe høns, duer, kaniner samt familiens gris, ligesom han kunne give mor en hånd med, når det trængtes.

Mor havde lejlighedsvis arbejde på teglværket med at rejse de håndstrøgne sten på lapperne - for at de kunne tørre. Da børnene blev lidt større, hjalp de hende af og til og tjente således lidt lomme-penge.

Familien boede i huset nærmest skolen. Lejligheden havde naturligvis kakkellovn og køkken med komfur. Brændet sankede man i skoven og købte også af og til nogle rummester. Der var heller ikke baderum eller kloak. Far tog ofte sit rene tøj efter fyraften og

cyklede til Storedam for at skylle teglstøvet af sig. Vandet til husholdningen fik man fra en fælles brønd, der lå midt på gårdspladsen (til alle 12 lejligheder). Brønden var en svingbrønd, d.v.s. den var forsynet med en vinde med et reb og en spand. Spanden blev hejst ned til vandspejlet og fyldt op, og så drejede man på håndtaget, så den fyldte spand kom op igen. Pigerne måtte gerne hejse spanden

ned, men ikke op igen, for en fyldt spand er tung for småbørn. Lillesøster Edith skulle alligevel prøve, men spanden var for tung, så den røg ned igen, så håndtaget slog tilbage og ramte pigen, så hun endte i naboens kørvel. Stakels barn, hun fik en stor blå plamage i ansigtet, men var i lange tider kureret for at prøve vandhejsen.

Mor tog sig af familiens trivsel, som mødre gjorde det dengang. Hun passede huset, reparerede tøj,

passede haven, syltede o.s.v. Børnene skulle hjælpe lidt til, men fik lov til at lege og "være børn" - hvad der ikke altid var tilfældet i alle familier -, dog skulle pigerne strikke en time hver dag - for "ikke at fjase al tiden bort". De var slemt trætte af det, men der hjalp ingen kære mor. (Karen har ikke taget skade af det, hun er stadig en habil strikker og nyder det). - Og så skulle pigerne passe lillebror - hvorimod han naturligvis ikke skulle oplæres i kvindesysler - han var skrækkelig forkælet. Til gengæld var pigerne opfindsomme og parkerede ham i barnevognen, udenfor mors synsvinkel, hos en nabo-dame, der var meget glad for børn, og således fik de med næsten ren samvittighed lidt ekstra tid til leg.

Storvasken var en større sag. Da de 12 familier deltes om vaskehuset gik vaskedagen på skift. Det foregik i vaskehuset. Der blev lagt i blød i vand med soda, fyret op i gruekedlen og tøjet kogt i

søbevand, hvorefter det blev skyllet i mange hold koldt vand - med blånelse i det sidste hold. Så blev det hængt til tørre på tøjsnoren. Det var et hårdt arbejde at hejse alt det vand op, og ofte måtte det vente til far kom hjem fra arbejde og kunne hjælpe til med at bære vand.

Børnene gik i Hammersholt Skole. (Den nuværende Lilleskole). Den havde to klasseværelser. Lærerstaben bestod af en lærerinde og en lærer. De underviste de 7. årgange med flere årgange i klassen ad gangen. Lærerinden og læreren kunne ikke lide hinanden og kunne dårligt være i stue sammen. Børnene var ofte opdelt i to lejre alt efter sympatien. En gang om året tog skolen på udflugt - også der fulgtes man med sin favoritlærer. Udflugten gik som regel til Zoologisk Have. En gang gik turen dog helt til Vordingborg, det var da Storstrømsbroen blev indviet. Det kostede ikke noget at deltage i turerne (sognerådet betalte) og omegnens bønder sørgede for transporten i hestevogn til stationen i Lillerød.

Lokalt holdt børnene sammen og legede på vejen og i omegnen. Ingen følte sig bedre end andre, selvom nogle var mere eller mindre bemidlede og nogle måske havde lus eller andre småskavanker forårsaget af fattigdom. Andre områders

børn var suspekte, bl.a. var "Lillerødungerne" noget af det værste. Der var ingen grænser for, hvad de blev skudt i skoene.

Foreningslivet blomstrede og der var overalt stor tilslutning. Der blev spillet håndbold og fodbold i sommerperioden og udkæmpet dyst mod "nabobyerne" Nr. Herlev, Karlebo, Hørsholm og Lillerød, der naturligvis var "arvefjenden". Om vinteren dyrkede man gymnastik eller folkedans i Forsamlingshuset. Dette blev afsluttet med opvisning og bal. Ellers cyklede de på badeture til Teglgaardssøen, hvor der dengang var sandbund, Storedam eller til en sø i Ll. Sverige. Den sidste var noget mudret, men pyt med det. Om søndagen kunne far og mor lokkes med til Kregme for at bade ved en rigtig strand. Det var en stor oplevelse, skønt alle blev noget udasede af at cykle så langt.

Når det var vinter og sne blev der leget og kæket på bakkerne i omegnen. Ski og skøjter var der ingen teglværksunger der havde, men Karen var veninde med lærerindens datter, som var den lykkelige ejer af skøjter, så hun fik af og til lov til at prøve dem.

De store børn gik til konfirmationsforberedelse i Hillerød og blev konfirmeret fra Slotskirken. Nr. Herlev kirke havde gudstjene-

ster med præster fra Hillerød, men ikke konfirmation. Der var lang vej at gå eller cykle til Hillerød for at "gå til præst", og så skulle man i skole bagefter. Børnene klagede deres nød til pastor Rald (som sad i skolekommissionen), og han var fluks på børnenes side og erklærede, at de naturligvis ikke skulle i skole bagefter! Skolelæreren blev godt sur, men havde ikke lyst til at gå pastoren imod. Børnene kunne herefter rase hjem og nyde at have tidligt fri. Så kunne de tage cyklerne og køre en tur om ad Ll. Sverige til ishuset eller til Kongevejen, for at kikke på trafikken. Af og til gik turen til Hillerød til biografen, så kørte de langs det gamle teglværk og over banen ved det gamle ledvogterhus (nuværende "Bumse-

vej"), hvor leddet blev passet ved håndkraft, men trafikken var jo mere beskeden på den tid. Senere (i 1933) blev viadukten bygget og vejen lagt om og ledvogteren fik andet arbejde.

Hjemme hyggede familien sig sammen. Mor med et håndarbejde og far lyttede til den nymodens radio med øretelefoner. Radioen var indkøbt i Brugsen i Lillerød. Børnene skulle være stille, når der var radioavis - og det var svært - for man bliver af en eller anden uforklarlig grund allermest grinevorn, når man helst skal være stille. Senere fik familien en rigtig høj-taler til radioen, og så kunne de alle lytte til hørespil, gammeldags dansemusik, middagsmusik fra Wiwex o.s.v.

Familien handlede mest i Hillerød. Kun dagligvarer blev købt i Brugsen i Lillerød. De kom og hentede ordrebøgerne om tirsdagen og bragte varerne ud om fredagen. Der var ellers hele to købmænd i Ll. Sverige, men som en af dem udtalte "jeg lever af, hvad de glemmer i Hillerød!". Ellers kom der både slagter, fiskemand og mælkemand kørende. Familien købte dog det meste af deres mælk på Lerbjerggaard. Kartoffler købte man hos omegnens bønder og grøntsager dyrkede man i stor stil i de små haver, der hørte til lejlighederne.

Julen blev fejret hos bedstemor og bedstefar i Hillerød. Der blev pyntet op hjemme, og der var juletræ, men selve aftenen var kun rigtig, når den blev holdt i Hillerød. Den blev fejret med flæsksteg, mandelgrød, juletræ og julegaver - både bløde og hårde og spændende. Ikke alle teglværksbørn var så heldige, nogle kendte hverken til julegaver eller dårligt nok deres egen fødselsdag. En gang forsøgte Karens mor at lave traditionen om og arrangerede juleaften hjemme, men året efter nægtede familien at gøre forsøget om, og så foregik den store aften igen i Hillerød.

Fagforeningen afholdt juletræ i forsamlingshuset, og det var den helt store oplevelse med godteposer, gul sodavand og besøg af ju-

lemanden (fra Lillerød).

Til forskel fra hvad der var almindeligt på den tid - og specielt blandt teglværksunger - fik Karen og hendes søskende hver en uddannelse. Karen blev syerske. Hun flyttede i forbindelse med sit giftermål til Lillerød i 1943. Nu er hun gået på efterløn og er aktiv i efterlønsklubben, hvor hun ivrigt deltager i arrangementerne. Der er hun sammen med nogle af hendes barndoms skrækelige "Lillerødunger", og de morer sig meget over fortidens myter og drillerier. De har tilgivet hinanden.

Af og til tager Karen og hendes søster Edith cyklen og tager ud og kikker på deres "barndomshjem" og mindes de gode gamle dage som "teglværksunger".

Juledessert

Er man lidt træt af den traditionelle ris à la mande, er her en afveksling, men pas på, der er mange kalorier i.

Ingredienser:

7 blade husblas
1/2 liter piskefløde
2 spsk. flormelis
1 dl hvid portvin
(eller 4 spsk. rom)
50 g sukat, fint snittet
50 g rosiner
25 g pomeransskal, fint snittet
50-75 g nøddekerner, grofthakkede
Pynt:
ca. 125 g overtræschokolade.

Udblød rosinerne i vinen.

Udblød husblas i koldt vand.

Pisk fløden til skum.

Bland flødeskummet med flormelis, sukat, pomeransskal, nøddekerner,

rosiner og portvin. Tilsæt den smeltede husblas og vend massen forsigtigt. Smør en rundbundet skål med olie og hæld desserten i og glat overfladen ud.

Henstår koldt i 2-3 timer.

Vend desserten ud på serveringsfadet. (Dyp den evt. skålen i varmt vand et øjeblik, så slipper desserten lettere). Smelt chokoladen over vandbad - pas på, der ikke kommer damp ned i chokoladen, så bliver den ødelagt. Når chokoladen er afkølet lidt, hældes den ud over midten af desserten og fordeles ud til kanten, så den løber ned ad siderne.

Stilles køligt indtil den serveres.

Mormors juleengel

Rebecka. W.

Af Ellen Andersen

Mormor har set en juleengel - en- gang for længe siden.

Mormor er fra Vendsyssel og er født i 1903. Hun boede sammen med sin familie på en lille ejendom. Hendes far havde arbejde rundt omkring på gårdene og hendes mor gav en hånd med rundt omkring, når en barselskone skulle passes, når der skulle våges over en døende eller hvor der ellers kunne trænges til hjælp. Mormor havde 10 søskende, så der var mange munde at mætte. De store kom ud at tjene, og de mindre passede de helt små.

Der var ikke plads til megen fest i hverdagen, men til jul blev der gjort ekstra ud af det. Der blev bagt - og så var det bare om at vogte sig for at gå mor i vejen, hun var med et moderne udtryk tem-

melig "stresset", for det var noget af en kunst, at bage i en gammelildovns. Til sidst bagte hun "vrappere", små boller formet som ænder med en rosin i bagen.

Postmanden kom ind og ønskede Glædelig Jul. Så blev der serveret et stykke mad og en hjemmelavet dram. Mormor husker, hvordan hun stod og ventede i spænding, mens hendes far og posten stod overfor hinanden med en højtidelig mine, løftede glasset og begge sagde: "Skål Petter" efterfulgt af et langt "Ahh!".

Juleaftensdag spiste de den for Vendelboere uundværlige grønlangkål med flæsk. Til aften stod menuen på grød og flæsketeg. Der var pyntet fint op, og de store søskende var hjemme, så der var altid en dejlig stemning, selvom der ikke var råd til juletræ eller julegaver.

Men tilbage til englen. Det var juleaften. Maden var spist og godterne delt ud. Der var tændte tællelys i stagerne, og der duftede dejligt af jul. Mor havde måske siddet lidt uroligt på det sidste, men det var der ingen, der havde ænset. Pludselig bankede det på døren. Mor lukkede op, og der i døråbningen stod en engel med et lille tændt juletræ.

Børnene blev helt stumme af betagelse. Og træet kom ind i stuen - og englen, der havde de smukkeste brune øjne, kom med. Hun lignede den søde nabokone på en prik.

Men mormor er sikker på, at den engel, der i sin tid fortalte hyrderne på marken om det lille Jesusbarn i krybben, så ud præcis som nabokonen, da hun stod der i døren med det strålende juletræ.

Juleønske

Af Rie Clausen

Så kom du atter, du kære blide jul,
med gran og sang, med julelys i mængde,
du bragte julepynten frem af skjul,
du glædeslys i små børns øjne tændte.

Hvorfor kan vi ej leve her i fred -
og ikke kun i julen være venner?
Hvorfor skal vi, så snart den er på skred
stå for hinanden som bitre fjender.

Så ville livet blive mere værd.
Kom! lad os række over alle skranker
og gi' hinanden hånd, og ej med sværd
fornægte, hvad der i vort hjerte banker.

Du bringer glæde i hvert hjerte ind,
og for en stund du slukker hadets flamme,
du bringer lys og fred til hvert et sind,
du kan en stakket stund al fjendskab lamme.

Hvis vi ku' leve i sandrægtighed
og slette ud hver tvivl og hver en fejde
og leve mer' i broderkærlighed
og ej mod venlighed forgæves spejde:

For i hvert hjerte ulmer der en gnist,
som elsker fred og hygge, ro og venskab.
Ja, lad os dække til dets anden brist -
som ønsker krig og vold og fjendskab.

Turist i Frederiksborg anno 1883

Uddrag af bogen "*Turisten i Nord-sjælland. Illustreret Vejviser paa Udflugter mellem Kjøbenhavn og Helsingør.*" Tredie gennemsete Udgave. Forlagsbureauet i Kjøbenhavn, 1883.

Hillerød Station fordrer et langt Besøg, her maa der dvæles længe, først ved det mægtige, nu gjenoprejste Slot, Frederiksborg, med dets Nationalmuseum og pragtfuldt udstyrede Kirke, ved Jægerbakken med dens enestaaende Udsigt over Søen til Slottet, ved Skansebakken, hvorfra man overser hele det nordøstlige Sjælland, ved Indelukket med de tusindaarige Ege og de kraftige Bøge, ved Badstuen, den lille Miniatureudgave af Slottet, ved Frederik den Syvendes Pavillion på Øen i den lille Sø i Præstevangen, og ved Christian den Fjerdes Sten i Indelukket, Mindet om en huslig Strid, Stenen, som Traditionen har tillagt en saa smuk Betydning. Man kan gaa her i Timer, i Dage uden at blive træt, saa meget er her at se, og Alt er forskjelligt, om end den samme Tone klinger gennem Alt, den smukke, hjemlige, danske Karakter. Dertil kommer endnu, at Hillerød ved Anlægget af Gribskovbanen,

hvis Stationsbygninger ses umiddelbart ved den store Stationsbygning, er blevet Udgangspunktet for Turene i den dejlige Gribskov.

Ved Nyhusene, bag Slottet og Indelukket, ligger det nu nedlagte Stutteri, engang Hjemstedet for den berømte Frederiksborg-Race. Vi ere nu ved Enden af Byen og vende tilbage gennem Nyhusene og den lange Hovedgade til Torvet. Herfra gaa man ad Helsingørsgade til Jægerbakken lige over for Slottet. Det er et lille indhegnet anlæg, som ikke vilde udmærke sig ved Noget, hvis det ikke laa lige overfor Slottet, hvortil man herfra har den mest fuldendte Udsigt. Man seer hele Slottet, Hovedbygningen og Sidefløje, den første stolt og rank hævende sig af Vandet, den anden spredte rundt om den i en vid Udstrækning. De fleste Prospekter, man har af Slottet, ere netop tagne fra de forskjellige Udsigtspunkter her paa Jægerbakken.

Et stykke fra Slotshaven, paa den anden Side af Kjøbenhavnsvejen, ligger Skandsebakken (248 fod høj) med en af de mest udstrakte Udsigter i det Indre af Nordsjælland. Man kommer hertil, naar man forbi Jægerbakken drejer ind ad Kjøbenhavnsvejen og ved den første Over-

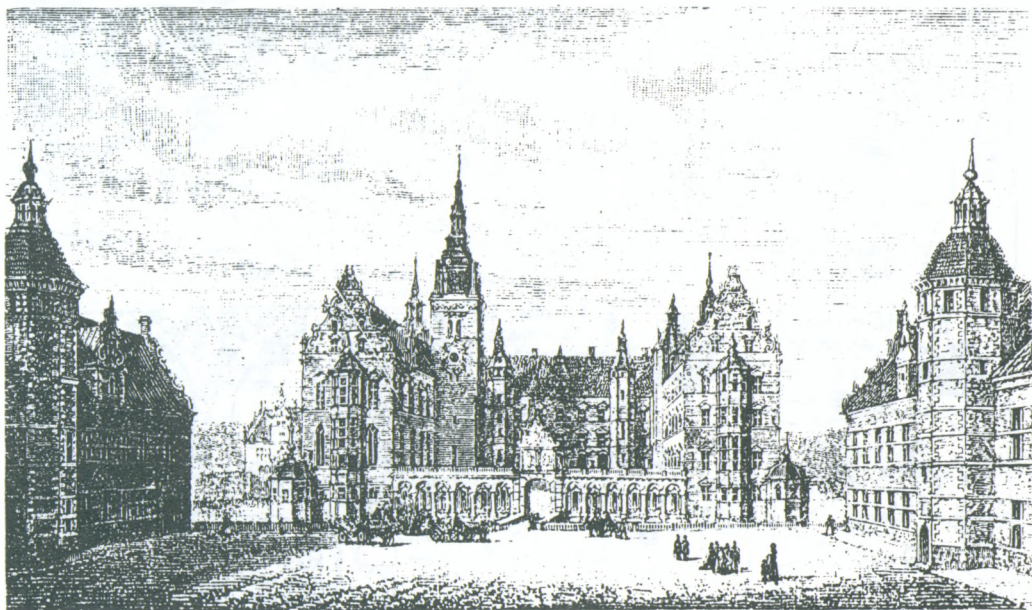

kjørsel over Jernbanen følger Grønholtsvejen til Venstre, 200 Skridt ned af denne løber der en Vej af til Højre, som man følger lige til det højeste punkt, hele Turen fra Hillerød tager en god halv Time. Det er et fuldstændigt Cyklorama, der her venter En, og man bør ikke forsømme at tage det i Øjesyn, men det må ses med Kik-kert, for at man kan faa Alt med. For at undgaa at vende tilbage til Hillerød kan man, naar man vil til Fredensborg, fortsætte Vejen tvers over Skandsebakken ned mod Grøn-holt Kirke, som man seer foran sig, hvor Vejen første Gang deler sig, gaaer man til Venstre og kom-

mer da forbi et Skovfogedhus ud paa Fredensborgvejen omtrent midt-vejs mellem Frederiksborg og Fre-densborg.

...

Lidt nærmere Kjøbenhavn, omtrent en halv Fjerdingvej fra Hillerød, ligger en smuk lille Skov, Præste-vang, med Traktørstedet Skovlyst. Også der findes et Minde om Fre-derik den Syvende: *Fantasiens Ø*. Det er en lille Ø, midt i Skovsø-en, paa dens sydvestlige Hjørne ligger en Bygning, opført i 1860 til Spisesal. Den er bygget af Kampesten, med hjælvet Loft og uden alle Prydelser - ret et Tem-pel for den haarde, nordiske Kraft.

EN LILLE SKOVTUR

tegnet og fortalt af Rebecka Werchmeister...

Er i ikke søde at gå ud og finde nogle gran- og fyrrekogler til juledekorationer?

Okay, men pas nu godt på, børn,

Børn på Alderdomshjemmet

Af Marianne Philipp.

I august 1971 var Nr. Herlev på avisernes forsider. Bl. a. skrev Ekstrabladet den 24. august 1971. "Forældre blev trætte af at vente på Hillerød Kommunes planer og besatte bygningen, hvor den sidste beboer nu har fået ungt selskab."

"Hvor skal vore børn passes, hvis jeg også gerne vil have et arbejde?" var der mange kvinder, der tænkte i begyndelsen af 70'erne her i Nørre Herlev. Det var stadig løsningen med at være hjemme hos børnene, der var de fleste af kvindernes eneste mulighed. Men her i Nørre Herlev havde vi fået lovning på, at alderdomshjemmet skulle indrettes til børnehave og

ungdomsklub. Og det var flot, for der var ikke særlig mange børnehaver i området, for slet ikke at tale om vuggestuer, og barselsorloven var på 3 måneder!

Der var svært at skabe forståelse for, at det var nødvendigt at oprette institutionen nu. Jeg husker tydeligt fra et møde på Nr. Herlev Centralskole en bemærkning fra en konservativ politiker: "Skal forældrene da aldrig selv passe deres børn?"

De af os, der havde arbejde, organiserede et puslespil af pasningsmåder: kommunal dagpleje nogle dage, naboer andre dage, og bedstemødre og store piger til at hente og passe sidst på dagen - ofte kombineret med nedsat arbejdstid, for at få det hele til at gå op. Det var bestemt ikke let, og tit følte vi, at vi udnyttede dem, der mere eller mindre frivilligt havde valgt at blive hjemme. Det var heller ikke let, fordi det blev sagt om os, at vi var dårlige mødre; hvad vi på sin vis også var.

Men vi var dårligere end nødvendigt, forbi dagligdagen var så besværlig, og det var så forvirrende for ungerne at blive passet flere forskellige steder af forskellige mennesker. Så derfor var vi utålmodige. Når vi nu vidste, at alderdomshjemmet var planlagt

til at være børnehave, og at der i lang tid kun havde været én beboer tilbage. Og der så heller ikke skete noget, selvom vi gang på gang havde gjort opmærksom på vores problemer.

Samtidig var det jo netop i begyndelsen af 70'erne, at det med at besætte tomme bygninger tog fart. På den baggrund var det indlysende, at det initiativ, som Ole Klinkby, hans kone og dennes søster tog, til at besætte det (næsten) tomme alderdomshjem, var rigtig. Vi trængte til at demonstrere, at vi mente det alvorligt, og at vi kunne fylde en børnehave op. I de nye huse, der var bygget i 60'erne, var der mange børn netop i børnehavealderen. Klinkbygruppen organiserede stille og roligt besættelsen, og alderdomshjemmet blev for en dag en fungerende børnehave.

Godt et år efter var børnehaven en realitet.

Vore Julesalmer

Vi synger julen ind

Ph. Nicolai 1599

Af høj - he - den op - run - den er en mor - gen - stjer - ne klar og skær, af sand - hed og af na - de;
 du Ja - cobs - stam - mens ny - e skød, du Da - vidt San, min kon - ning prut, mig fry - der o - ver - ma - de!

Lif - lig, ven - lig, stor og her - lig, hjer - tens - kær - lig, rig på ga - ver! Lys og liv ved dig jeg ha - ver.

Af Lisbeth Michelsen

Adventstiden er forberedelsens og forventningens tid, hvor vi forbereder os til årets største højtid JULEN. Vi skriver julebreve, køber julegaver, laver julemad, bager julekager, klipper julepynt, ind imellem synger vi måske også julesalmer, især de gode gamle kendte: Glade jul, dejlige jul, Dejlig er jorden, Et barn er født i Betlehem, men der findes mange andre mindre kendte julesalmer. I vores salmebog Den danske Salmebog findes der en række julesalmer under afsnittet "Jesu fødsel" fra nr. 76 til 111. I denne række af julesalmer står "Af højheden oprunden er" nr. 87, skrevet af "Philipp Nicolai i 1597, melodien komponerede han to år senere i 1599.

Philipp Nicolai var præst i Hamburg og levede i perioden 1556-1608, foruden julesalmen har han skrevet "Sions vægter hæver røsten", nr. 232.

Ifølge en gammel beretning er julesalmen blevet skrevet under en åndelig opløftelse og henrykkelse, som fik Philipp Nicolai til at glemme alt omkring sig, at pesten rasede i det westfalske Unna, hvor han var præst, og at han blev kaldt til middagsbordet, indtil han var færdig med denne "Jesus-kærlighedens og himmelglædens sang", der anslog en ny, inderlig tone i forhold til reformations-tidens salmer.

Selv kaldte han den "Den troendes sjæls åndelige brudesang" og anførte bryllupssangen Sl. 45 i Det gamle Testamente som bibelsk udgangspunkt og inspiration, men

ellers gik den under navnet "Morgenstjernen", der hentyder til den himmelske Herres ord "Jeg er Davids rodskud og ætling, jeg er den strålende morgenstjerne", Johannes' åbenbaring, 22,16.

Den erotiske farvede sprogtone, der er stærkest i de strofer, som er udeladt i salmebogen, viser frem mod pietismen, som skabte en tradition for kristelig brug af Højsangens bryllupsbilleder i Det gamle Testamente.

En salmekritiker fandt salmens metriske form "overordentlig uskøn, i sandhed en lang og mager krebs". Salmens kunsthæderige form har samtidig med, at der er blevet digtet mange nye julesalmer, trængt denne gamle salme i baggrunden. I gamle dage blev den ofte sunget, når juleofret blev lagt på alteret og ved bryllup.

Salmen har fem vers, det sidste vers anvendte Brorson ofte ved bispevisitatser, og den store tyske teolog Johann Gerhard udåndede med dette vers:

*O, Gud ske lov, jeg skal ej dø.
Min frelsermand er A og Ø,
begyndelse og ende.*

Alfabetet begynder og slutter med A og Ø, hos grækerne med Alfa og Omega, som Kristus kalder sig i Åbenbaringen 22, 13 "Jeg er Alfa og Omega, den første og den sidste, begyndelsen og enden".

Salmen ender ligesom Bibelen med bønnen: AMEN! kom!

AF HØJHEDEN OPRUNDEN ER

Af højheden oprunden er
en morgenstjerne klar og skær
af sandhed og af nåde;
du Jacobs-stammens nye skud,
du Davids søn, min konning prуд,
mig fryder overmåde!
Liflig, venlig, stor og herlig,
hjertenskærlig,
rig på gaver!
Lys og liv ved dig jeg haver!

Du lille barn så favr og skøn,
Gud Faders og Marias søn,
hil dig, højbarne konning!
Du lilje i mit hjerterum,
dit riges evangelium
er sødt som mælk og honning!
Herre kære, Himlens manna!
Hosianna!
dig til ære
glad i ånden vil jeg være.

Min sjæl i Gud da fryder sig,
når mildelig du ser til mig
med miskundhedens øje;
o Jesus Krist, min frelser god,
dit ord, din Ånd, dit kød og blod
mig salighed tilføje!
Tag mig, favn mig, gyd i barmen
himmel-varmen,
og din nåde
ved dit ord må ene råde!

Gud Fader min i Himmerig!
Før verden var, du elsked mig
udi din Søn, den kære.
Nu ser i ham jeg nåden din,
nu er jeg hans, han er nu min,
mit smykke og min ære.
Eja! Eja! Jesus giver,
at jeg bliver
med stor glæde
hist i herlighedens sæde!

O, Gud ske lov, jeg skal ej dø!
Min frelsermand er A og Ø,
begyndelse og ende;
han fører mig til lov og pris
i Himmerig, i Paradis,
fra jammer og elende!
Amen! Amen! Kom, du milde
Jesus lille!
tøv ej længe!
Lyst til dig mon hjertet trænge.

Julemanden på krykker

Af Inger Krogsdal.

Tæt ved fjorden bor den lille nisse. Han er en glad fyr med en fin nissehue pyntet med en nydelig, tunget kant, og denne hue er det bedste, han ejer. Han har den på hovedet både dag og nat. På sin legeplads udenfor nissehytten står han ofte og kikker ud over vandet, mens han svinger ivrigt med armene og pludrer lystigt med sine søstre og brødre, hvis de ellers er i nærheden, men det er de som regel ikke, for hjorten, som også bor her, tager dem ofte med langt bort. Så må den lille nisse være alene, men han kan jo snakke med sine venner ræven og egernet og vildsvinet Nøffe. "Hej Robert" synger fuglene og flyver hen over hovedet på ham. Robert er nemlig det navn, han har fået efter sin oldefar. Lille Robert bliver han som regel kaldt, for han er så lille, at han endnu ikke ved, det er jul. Han tænker ikke på julegaver og juleknas og slet ikke på pyntede juletræer. Dem har han aldrig set.

Mennesker ser han heller ikke meget til. Der er et par drenge, der sommetider går langs stranden på vej til deres fiskeplads ved fjorden. Robert vinker til dem, men de ser ham ikke, så lille han er.

Men lille bliver han ikke ved med at være. Han er sund og rask og vokser lidt hver dag, og da nogle år er gået, er Robert ved at være en stor dreng. Han er efterhånden blevet gode venner med nogle fugle, og nu er det mest dem, han leger med. De flyver helt hen og sætter sig på hans skuldre og arme, og han hjælper de små med at gemme sig for rovfuglene.

Fuglene snakker meget. De fortæller Robert om deres flyvetime til egne, han ikke kender og til andre lande, og Robert føler sig meget klog, og snart begynder han selv at fortælle historier, som han

skriver ned med store kantede bogstaver. Men han gemmer dem under sengen, og her er der ingen, der finder dem.

Så bliver Robert en flot ung nisse, der gerne vil opleve noget. Han er stærk og drømmer om at komme til søs. Han står og ser længselsfuldt ud over fjorden, og ofte sejler der skibe forbi. Da får Robert en underlig blød fornemmelse i kroppen. Hvad er der dog med disse skibe? Robert synes, han kender dem, men han har aldrig været i nærheden af dem. En dag finder han ud af det. Han ser sin fætter vinke fra et skib, der kommer sejlene. Han er altså gået til søs, og nu ved Robert, at han har familie, der sejler rundt ude på fjorden og måske længere borte, så nu strækker han hals, hver gang han ser et skib og vinker ivrigt med sin nissehue. Men selv bliver han aldrig sømand. Han er og bliver en landkrabbe.

En dag kommer en af Roberts små fuglevenner, som har været på langtur, med en gave til Robert. Det er et smykke, et lille bitte trækors. "Hvad skal jeg dog med det", tænker Robert, og alligevel vil hans hånd ikke give slip på det og hans øjne ikke holde op med at se på det. Det er smukt, og det er en god julegaveide. Jeg kunne selv forsøge at lave små træsmykker i mit juleværksted.

Allerede den næste dag går han i gang, og nu kommer der en lang tid, hvor Robert ikke tænker på andet end fremstilling af små julegavesmykker. Men Nøffe optræder nu som en rigtig drillepind, for så snart Robert har lavet et lille lager af pakker, som skal gemmes til jul, kommer Nøffe og flytter dem, så han får aldrig samlet så stor en bunke, som han drømmer om. Men Nøffe er hans gode ven, og den skal have lov til at more sig. Gaverne skal nok slå til alligevel.

Robert er nu blevet en stor og stærk julemand med kraftige muskler, tyk mave og store fødder. Han har den største nissehue i hele nissebyen, og her er han nu blevet nissehøvding og sørger for, at der bliver holdt jul både hjemme i byen og i hele omegnen. Han kan bære en kæmpesæk med gaver, og når han juleaften har afleveret dem, blæser han i sin trompet, så

alle julemelodierne høres ud over byen, og så bliver der festligt i nissebo. De små nisser danser, og dyrene flokkes om Robert. Naboerne kommer, og Robert tager imod alle med åbne arme: "Velkommen til mit hus! Nu skal vi have en rigtig glædelig jul". Når de så er blevet trætte af at svinge sig i dansen, og alle har fået deres julegaver, fortæller Robert historier, og det kan han blive ved med, lige til julemorgen bryder frem.

Således går det nu i mange år med gode julefester og glade dage med travlhed. Men selv nisser bliver gamle og svagelige, og selv om Robert er en kæmpestærk nisse, kan han godt mærke, han ikke har så mange kræfter som før, men han får ikke lov til at ældes i ubemærket-hed her i nissebyen. Menneskene har nemlig fundet ud af, hvor den store julemand bor, og nu sker det af og til, at der kommer folk for at se ham og tale med ham. En dag kommer selveste kongen og dronningen ridende på besøg. Robert bliver glad. "Velkommen" siger han og omfavner dem begge, og så stor er Robert, at hans arme kan nå om dem begge og deres heste samtidig. Kongen og dronningen bliver vældig gode venner med Robert, og efter deres besøg får han en flot tilføjelse til sit navn. Han bliver nu kaldt Kong Robert, og da han er den ældste og største nisse i hele

landet, bliver han udnævnt til Overnisse, og endnu flere menesker hører tale om ham og får lyst til at se ham. Men der er lang vej til Roberts nisseby, så kun de ivrigste og mest interesserede når derud.

En dag siger Robert: "Jeg kan mærke, alderen begynder at trykke. Mine arme er så trætte. Jeg kunne godt behøve noget at støtte mig til, hvis jeg skal holde ud til at modtage de besøgende." Og så får

Robert to krykker til at hvile armene på. Men det gør ham jo kun mere interessant, synes folk, og de, der har set ham, fortæller ivrigt herom til deres venner og naboer, og snart er Robert berømt i hele landet. Han bliver fotograferet med sine krykker. Der bliver skrevet om ham i aviserne, og børnene lærer om ham i skolen, og endnu flere finder vej ud til ham.

Robert er nu så gammel og svagelig, at han ikke har kræfter til at bestille noget, så de yngre nisser, der for længst har overtaget gaveuddelingen, må nu selv sørge for julefesterne. Julehistorierne sørger Robert dog for. Det er han stadig den bedste til. Familie og venner, som Robert har haft i sine yngre dage, er nu allesammen døde, så derfor føler han sig ofte lidt ensom. Men stadig kan han tage sin trompet frem og blæse julemelodierne, selv om det lyder lidt træt og spinkelt.

Ingen ved, hvor længe den gamle seje julemand endnu kan holde ud, men hans naboer er meget hjælpsomme imod ham. De har indrettet deres boliger i en kreds udenom

Roberts hus, så han bor lunt og godt beskyttet mod vind og storm, og gode mennesker har sat et stativ op, som han kan stå bagved, når han modtager sine mange besøgende, for at ingen af vanvare skal komme til at træde ham over tærne eller skubbe til ham, for han kan ikke tåle at falde.

Hver weekend og sommetider også midt i ugen strømmer folk til for at besøge Kong Robert, den gamle julemand, og høre ham fortælle historier, og du skal vide, at hans historier er så gode og spændende, at ingen bliver trætte af at høre dem, og de vil blive husket, også når Robert ikke er mere.

Brødeskov Jul – 20 år

Dette års udgave af BRØDESKOV JUL udkommer for 20'ende og måske for sidste gang.

Redaktionen må konstatere, at det ikke rigtig er lykkedes at få nye kræfter til at overtage udgivelsen.

Vi startede, medens alting endnu gik stejlt opad. Der var ingen eller næsten ingen grænser for, hvad vi kunne eller ville, herude i vort område.

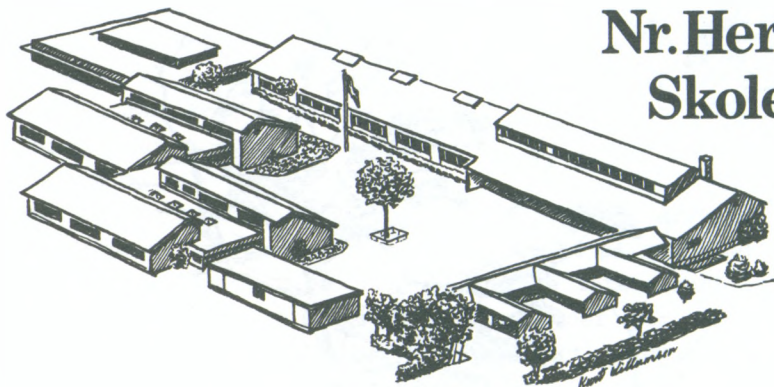
BRØDESKOV JUL '73

Redaktion

H. K. Ejlskov
Karen Werchmeister
Jørgen Sandberg
Anders Bohn (ansv.h.)

Ideen om et julehæfte kom i bestyrelsesmøde 14/9, men om det var for dristigt af os amatører med så kort frist at binde an med denne opgave, får vore læsere selv bedømme. Vi har moret os hermed, og vi ønsker alle god fornøjelse med læsningen af resultatet.

Eventyret om BRØDESKOVHALLEN

Nr. Herlev Skole 20år!

Vi ville, som alle andre have en sportshal!!!

Vi afholdt store årlige byfester, hvor overskuddet gik til Brødeskov Borgerforenings Byggefond (ny forsamlingsbygning)!!!

Vi ville have en skoleudvidelse!!!
Vi ville have cykelstier til skolen og til Hillerød, og meget andet.

Der var dog også noget, vi ikke ville !!

Vi ville ikke have noget Hammersholtcenter - hverken det store eller lille !!

Vi ville ikke have B5-trafikkorridor !!

Om vi har fået eller ikke fået disse materielle "goder", har naturligvis meget med samfundsudviklingen at gøre. Det har dog afgjort også meget at gøre med, at vi - hver på vort område - engagerede os.

Al denne aktivitet kostede penge - små penge ganske vist, men alligevel.

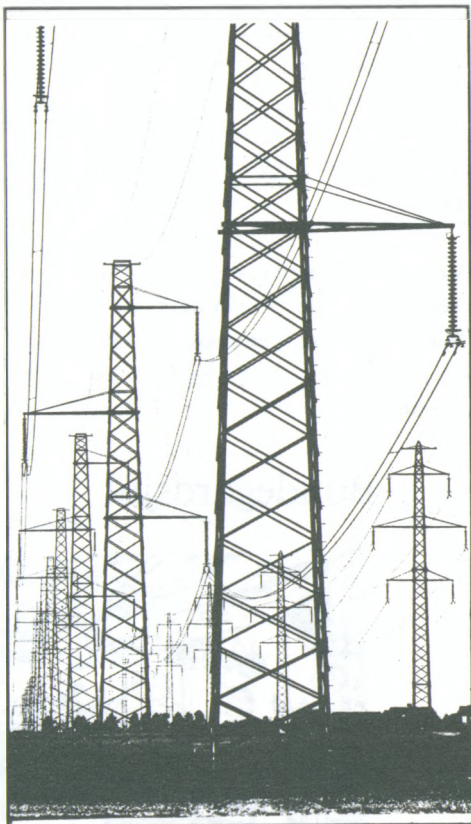
Her fik BRØDESKOV JUL en aktiv rolle. Vi har hele tiden haft 2 primære formål med udgivelsen af BRØDESKOV JUL.

Den ene: Ved udgivelsen at skabe et overskud for økonomisk at understøtte grupper og foreninger i området.

Vi har gennem de 20 år skabt et samlet overskud på ca. 75.000 kr. Disse penge er fordelt til mange forskellige aktiviteter. Dette spænder fra Borgerforeningens Byggefond over Brødeskov Idrætsforening - Teatergruppen - Brødeskov Borgerforening - Vinterklubben - Brødeskov Spejdergruppe - Skolefondet til Foreningens Petras Hus.

Millionbyen Brøderød

en science fiction novelle

DRAMATIK I SOVEBYERNE

Det andet formål har været at underholde: med historier - tegninger - digte, fortalt af folk i området. Vi ønskede også gennem lokale beboere at få fortalt egne-historie.

Vi havde en tro på, at der blandt beboerne var folk, der kunne fortælle en historie, skrive et digt, eller berette til redaktionen om vort område.

Vi dumpede lige ned i en guldmine !!

Vi fik historier om Nisser og Trolde - om Kirsebærtræer - om Busture - om fremtiden i Brøderød og om Julen i mange forskellige lande.

Man bliver aldrig for stor, til at tro på nisser

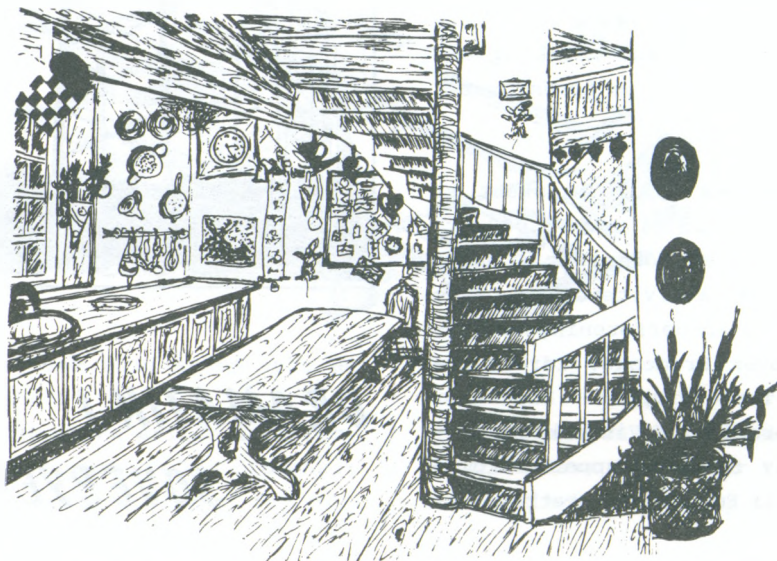
Jul i det gamle snedkeri

Nissekonen

JULEMANDEN TIL LANDSKAMP

Bondegårdsjul

Grantræet

Vi fik digte om Sensommerdage - om
Julefred - om Den susende Skov og
Ode til min Nabo.

Fuleaften

EN RØST I NATTEN:
I toner, som runger
fra malmdybets skød,
hvad er det, I sjunger
med jublende glød?

Børneåret

Børnenes kår
skal forbedres i år,
så nu må vi se,
hvordan det så går.

Børneåret kom i stand
på fordring af I-land
for at skabe børn i U-land
en bedre tilstand.

Rosenbusken

Et rosenbed jeg plantet'
i havens lune jord.
De roser blev behandlet
som børn af deres mor,
- blev puslet om og plejet
med kærlighed og flid,
og glædede mig meget
hvert år ved blomstringstid.

Og drengene, hvis sport
var fodbold på min plæne,
de fik det røde kort
og lang tids karantæne,
hvis bolden noksom strejfed'
det lille blomsterbed,
så et par blomsterplade
på jorden dryssed' ned.

Dit julehjerte

Jeg vil klippe et julehjerte til dig
og hænge det op i din stue
og tanker vil svæve fra dig til mig
hver gang du imod det skue.

Du vil drages i tysthed af hjertets magt.
Dets farve og glans vil dig blænde.
Din rytme vil følge en bankende takt
og hjertevarmen vil brænde.

Og maler du på dit eget bryst
med den hjerterøde farve
vil du undres og lytte til hjertets røst
og det pulsende liv vil du arve.

Luk op alle døre til hjerternes vej
og tænd så din julekærte.
Når lyset opliver og varmer dig
da banker dit julehjerte.

SKOVSNIPPEN

Engang for længe længe siden,
sad Vorherre ved sit store skaberbord,
malede fugle - gav dem navn og viden,
slap dem løs med råd og kloge ord.

Han havde spist - og lige stoppet pibe,
tog den første fugl i den lange kø,
den blev malet smukt, fik navnet vibe,
den skulle bringe forår, varme, tø.

Det gik rask med maling og med navne,
et kig i spejlet og farvel og tak,
hvid blev mågen, sort blev Odins ravne,
pludselig har Herren ikke mer' tobak.

Hvad han sagde - det skal jeg fortie,

Vi fik egnshistorie om Svenskegrøften - om Rytterskolen - om Kirken - om Teglværket - om Statens Gårde og om Skovene omkring os.

FREERSLEV

-før og nu

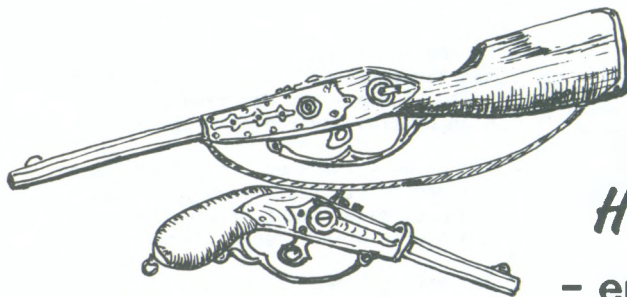
Nr. Herlev Kirke

OLDTIDSVEJE

I BRØDESKOV & HAMMERSHOLT

Kongens Kanaler

-en af kongens skove

HESTEHAVEN

- en have for heste

Sjællandske Parkområde

Brødeskov

Vi har i alle årene haft historier/fortællinger, som har måttet ligge over fra et år til et andet på grund af pladsmangel.

BRØDESKOV JULs økonomiske grundlag har gennem alle år været baseret dels på salget og dels på annoncer.

Vi vil også gerne takke vore annoncører for deres store villighed til at tegne annoncer. Hovedparten af disse mange annoncører var/er lokale forretningsdrivende. Vi håber og tror, at også de har haft glæde af BRØDESKOV JUL gennem 20 år.

LAD HELLERE
FAGMANDEN

Dersom ovenstående tilbageblik resulterer i, at nye kræfter har fået lyst til at overtage arbejdet med udgivelsen af BRØDESKOV JUL, vil det glæde

Redaktionen.

VORE JULESALMER

Julepynt

Juledekora- tioner

Med enkle midler

Julesang på sygehuset

Af Knud Jensen.

Vi vandrer fra afdeling til afdeling. På vej op ad trapperne synger vi en firestemmig hymne fra femtenhundredetallet. Den er kort, så den kan gentages nogle gange, for der er mange trapper mellem etagerne. Trappeskakten giver sangen fin resonans, som signalerer opad til afdelingerne, at nu kommer julens toner på besøg.

Det er en fast tradition, at Brødeskovkoret synger julen ind på Centralsygehuset i Hillerød. Ja, egentlig kommer vi kun på en del af sygehusets afdelinger, idet andre kor tager sig af resten.

I begyndelsen sang vi på ni afsnit, men på grund af sparetiderne bliver flere afsnit nu lukket i dagene op til jul. Sidste år stillede vi kun op fem steder. Til gengæld sang vi så nogle flere sange hvert sted, så der gik alligevel ca. 2½ timer som sædvanligt.

Selvom tiden går hurtigt, er det alligevel anstrengende at gå og stå så længe.

Der må være noget ganske særligt ved denne tradition, der mere end ved noget andet arrangement får kormedlemmerne til at gøre alt,

hvad de kan for at være med netop her. Flere kommer lige fra arbejdet. De færreste har nået at spise til aften, men alle møder op med glad forventning om endnu en stor oplevelse. Selv ved den forcerede opvarmning og sidste prøve er der en stemning som hos børn, lige før døren åbnes til det tændte juletræ.

Det er da også festligt, når vi står med ryggen presset op mod væggen i den smalle gang på Barselsafdelingen og synger: "Et barn er født i Betlehem", mens nybagte mødre vandrer forbi med deres få dage gamle børn, på vej til eller fra puslerummet. Stolte viser de deres små vidundere frem for de nysgerrige blikke. Specielt korets kvindelige medlemmer er ved at falde i svime, når de ser de små baby'er.

De andre steder står vi i de store forhaller, hvorfra gangene til afsnittets enkelte afdelinger udgår. I sig selv er der ikke noget festligt ved disse omgivelser, hvor besøgende kommer ud af - eller går ind i elevatorerne, som ofte åbner dørene.

Til at begynde med er der for det meste ikke så mange tilhørere, men når vi begynder at synge, dukker der efterhånden en hel del patienter op. På de kirurgiske afsnit, hvor mange af patienterne ikke er "rigtig" syge, men lidt hæmmede på grund af gipsbandager, er der et livligt men lydhørt publikum.

Når vi senere kommer til de medicinske afsnit, er indtrykket noget

anderledes. Her er der allerede flyttet nogle senge ud i forhallen, og der kommer flere til. Mange af patienterne hører til den ældre generation. Mens vi synger, kommer der i mange ansigter udtryk af bevægelse. Nogen bliver fugtige i øjnene. En enkelt synger lydløst med, og en anden lader tårerne trille frit ned ad kinderne. Vi fornemmer alle, at der er noget ganske særligt ved de gamle kendte juletoner.

Når vi er færdige med at synge, traver vi ad lange underjordiske gange over til kantinen på den anden side af Dyrehavevej, hvor kaffebordet er festligt pyntet med lys og blomster, - og så er der den vidunderlige, lækre lagkage med flødeskum, som vi har set frem til i et helt år.

Vi hygger os, og vi synger endnu en gang de kendte julesange. Det er med at synge dem, mens tid er, for om en uges tid bliver de sammen med juletræspynten gemt væk til næste jul.

Forstanderindens jule- og takketale er altid imødeset med spænding. Den daværende forstanderinde, Maren Beck, sagde den første gang, vi sang på sygehuset for ca. 15 år siden, bl.a. i sin tale:

"Når I synger på afdelingerne, ser og mærker I kun en lille del af

den glæde, som jeres sang forårsager. I ser ikke alle de mange patienter, som ligger på afdelingernes stuer og glæder sig over sangen, der lokker lyse og gode minder frem i en for dem måske alvorlig situation. Jeg er sikker på, at I ikke ved nogen anden form for koncert vil have et publikum, der

er så glade for jeres sang, som patienterne på Centralsygehuset her ved juletid."

Det er tanken om dette, der gør julesangen på sygehuset til den ganske særlige oplevelse, som er blevet en uundværlig del af vores jul.

KOGLERIER

Af Inger Krogsdal

Jeg har en kogle her på mit bord.
Gi'r den øjne af filt og hat og arme.
Dens koglenæse og mund bli'r stor
ved tørring inde i stuens varme.

Og koglemanden vil bryste sig,
når varmen trænger ham ind i kroppen.
"Dette er et andet liv for mig
end det, jeg fandt i grantræstoppen".

Her kan han hænge og drysse med frø,
beundres af børn og barnlige sjæle.
Dog hver en livskim er dømt til at dø,
får intet liv eller koglemæle.

I stilhed i skoven min kogle blev til.
Blandt søskende højt i en gran den knejste,
fik frø som sagde: "Til jorden vi vil",
og koglen adlød, gav slip og rejste.

Et egern lagde flossede kogler i stak,
og korsnøb fik skallene til at revne.
Spætten gav kogletuden et hak,
og musens bid lod intet levne.

En del gav næring til mug og svamp,
til langsom formuldning de sig bestemte.
Men nogle vandt dog livets kamp,
blev kogletrær, hvor frø sig gænte.

De spirende frø er slægtens garant.
Til liv dog hver kogle lod sig knytte.
Min koglemand hvisker: "Det er sandt,
at intet liv er uden nytte".

På rejserne rundt i julens land
vi mødes af en del koglerier.
Ønsk glædelig jul til hver koglemand,
som drysser sit frø på stille stier.

Hillerød Kraftvarmeværk

Af Steen Gjerrild

Planerne om et kraftvarmeværk i Hillerød går mere end ti år tilbage. De første planer tog udgangspunkt i et kulfyret værk placeret i nærheden af jernbanen.

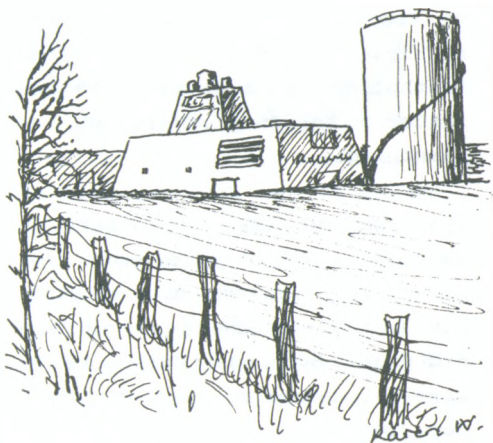
I juni 1986 indgik regeringen og socialdemokratiet et politisk forlig vedrørende kraftværksudbygningen i Danmark. Forliget indebærer bl.a., at der i perioden frem til 1996 skal etableres decentrale kraftvarmeværker, baseret på indenlandske brændsler, med en samlet el-ydelse på ialt 450 MW (svarende til elforbruget i næsten $\frac{1}{2}$ mill boliger).

På samme tid udarbejder Hovedstadsrådet en varmeplan for Hovedstadsregionen, og i det næste år overvejes både et affaldsbaseret kraftvarmeværk og et halmbaseret værk.

I 1987 besluttes det så at basere kraftvarmeanlægget på naturgas, og i 1988 påbegyndes projekteringen af værket. Det besluttes at udbyde opførelse som totalentreprise, hvor ejerne IFV-energi (nu I/S Sjællandske Kraftværker) dog selv skulle stå for bygninger og fjernvarmetransmissionsanlæg incl. varmeakkumulator. I september 1989

indgås kontrakt med Siemens om levering af det nøglefærdige anlæg.

I april 1990 tages det første spadestik, i januar 1991 holdes rejsegilde og i august 1991 produceres den første varme og elektricitet.

Arkitektonisk udformning.

Hillerød Kraftvarmeværk er placeret i det åbne landskab ved Overdrevsvejen syd for Hillerød tæt ved Store Dyrehave en af Nord-sjællands store skove. Denne placering medførte, at IFV-energi ønskede at lægge stor vægt på at finde en bygningsudformning, der tog mest muligt hensyn til omgivelserne. Da problemstillingen mindede om Avedøreværkets, opfor-

drede IFV-energi arkitekten for dette værk til at udforme et forslag til Hillerød Kraftvarmeværk, hvor landskabsbehandlingen kunne fastholde områdets landlege karakter og beplantning.

Resultatet er en opdeling af det samlede område mellem Overdrevsvejen og banelinien i storparceller ved hjælp af to brede skovbælter med skovbrynsskarakter, medens en cirkulær beplantning omkring varmeakkumulatoren refererer til de traditionelle nordsjællandske markhegn. Landskabsbehandlingen fastholder områdets landlege karakter i terrænuformning og beplantning.

Bygningskomplekset omfatter, i udbygget stand et firelænget bygningsanlæg, der omkranser et gårdrum med kraftværksbygningen som midtpunkt. Bygningskompleksets lavere del danner således en skærm, der formidler overgangen imellem landskabet og den højere kraftværksbygning og varmeakkumulator-tank.

Den store kraftværksbygning, hvor alle værkets tekniske installationer er samlet, er udformet som en teltagtig klimaskærm med facader, der hælder ca 7%. Dette gælder også den karakteristiske skorstensfod oven på bygningen. De skrå facader er beklædt med trapezplader af aluminium i en sølv-

grå farve. Bygningens akse peger mod Frederiksborg Slot i Hillerød centrum for at understrege det naturlige centrum for den by, værket forsyner med varme.

Den cylindriske, 45 meter høje fjernvarmeakkumulator er placeret nord for kraftværksbygningen i dennes akse. Den er beklædt med de samme trapezplader som kraftværksbygningen.

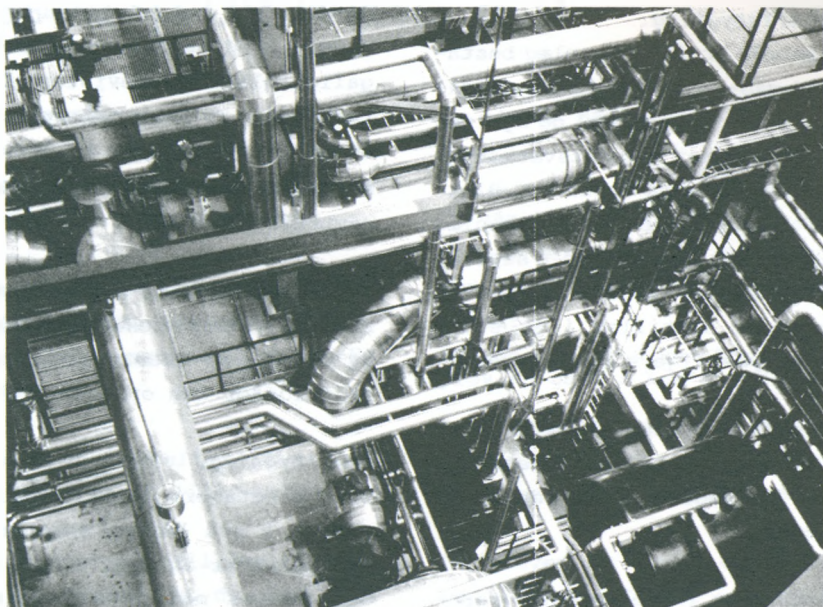
Civilbygningen er udformet som en 2-etagers længebygning med grå beton-facadeelementer, der beklædes med grøn bevoksning. For at skabe kontrast til kraftværksbygningen er akse i denne bygning og evt. senere udvidelser af civilområdet anlagt parallelt med vejene i Store Dyrehave.

Desuden har naturgasleverandøren opført en måle- og regulatorstation, der er tilpasset det øvrige byggeri.

Omkostningerne ved hele projektet udgør ca. 400 mio. Heraf udgør leverancen fra Siemens 250 mio. Resten fordeles næsten ligeligt på bygninger og fjernvarmetransmissionsanlæg.

Hillerød Kraftvarmeværk, som blev officielt indviet i april 1992, er Danmarks hidtil største kraftvarmeværk af combitypen, hvor elektricitet og fjernvarme produceres

Fjernvarmeladepumpe.

i kombineret drift af en gasturbine og en damp turbine - begge med tilhørende generatorer.

Værkets eneste kunde er Hillerød by, og 95% af byens varmebehov dækkes af værket. Det varme vand pumpes fra kraftvarmeværket til de 4 oprindelige varmecentraler i byen. På varmecentralerne er opstillet varmevekslere, hvori vandet afgiver sin varme til det fjernvarmenet, der i mange år har eksisteret i Hillerød. De 4 varmecentraler virker stadig som back-up for kraftvarmeværket, hvis det skulle være nødvendigt.

Den store lagertank ved værket indeholder 16 mio liter vand. Tanken bruges som en buffer, hvor

fjernvarmevandet kan opbevares ved en temperatur på ca. 95 grader - og bruges, når der er behov for det. Varmeproduktionen behøver således ikke at falde sammen med de timer, hvor behovet er til stede (som det er tilfældet med elproduktion), men kan finde sted på tidspunkter, hvor der af hensyn til elpriserne vil være den bedste økonomi (typisk om morgenen og om formiddagen).

Samtidig med varmeproduktionen kan værket producere elektricitet svarende til årsforbruget til ca. 75.000 boliger. Elektriciteten sendes gennem jordkabel til nærmeste store transformerstation, Hillerødgård på Åmosevej, hvor kablet er koblet til det derværende 50 kV højspændingsnet.

Kraftværksbygning.

Det samlede kraftværksanlæg bestående af gas- og damp turbine, bloktransformer, afgaskedel og hjælpeanlæg er anbragt i kraftsværksbygningen med de skrå facader. Bloktransformer, vandbehandlingsanlæg og kontrolrum er anbragt i separate brandceller, medens resten af anlægget er opstillet i ét stort rum uden yderligere opdelinger.

Bygningens facadekonstruktion består indvendig af stål-kassetter med 150 mm isolering og yderst af trapezplader.

Bygningen har ingen kældere. Bortset fra en kondensatpumpegrube og en grube, hvor fjernvarmerørene føres ud af bygningen, er alle installationer anbragt på eller over terrænkoten 27.

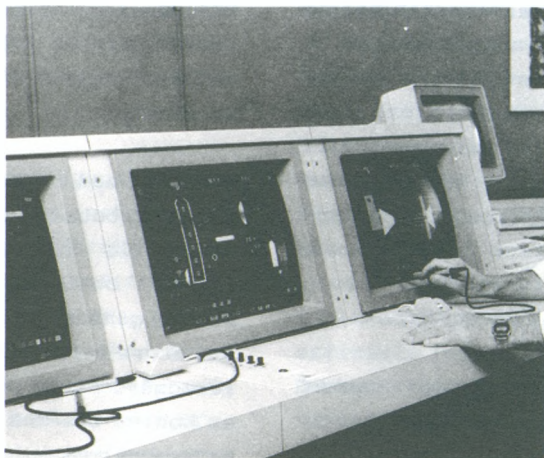
Fundamentet for damp turbinen med dertil hørende generator er fje-

deraflejt og anbragt i kote 3-3,50. Fundamentet er udvidet med galleriplads til revision af damp turbinen. To trappetårne af beton søger for nødvendige flugtveje fra gallerier omkring afgaskedel og damp turbine.

I tilknytning til kontrolrummet i kote 35 findes thekøkken, arkivrum og et større mødelokale, der med en foldedør kan opdeles i to.

Civilbygning.

Den to-etagers civilbygning er opført i grå betonelementer. På facaderne er anbragt et espalier, der dækkes med grøn bevoksning. Bygningen indeholder i stueetagen to mandskabsrum, hver udrustet med toilet og brusenicher, spisestue samt et kombineret lager- og værkstedsområde, der giver mulighed for mindre reparationer. På førstesalen findes et storkontor med plads til ca. 15 medarbejdere.

Betjening af værket sker via en skærm, ud fra et grafikbillede.

Nisse-Tip og Nisse Top

Af Bent Berthelsen.

De to nissedrenge Nisse-Tip og Nisse-Top bor i Nisse-Skovby.

Her bor de sammen med deres nisse-mor og nissefar, men også med deres to søde nissesøstre Nisse-Nu og Nisse-Da.

De bor i en hyggelig lille hule ind i siden af en lille bakke.

Hulen er stor nok til dem, for de er så bittesmå, at de godt kan klemme sig ned i et musehul, og de har nemt ved at gemme sig i de planter, der vokser på skovbunden.

Nisserne har det godt derude i skoven, men i dag er Nisse-Tip og Nisse-Top meget sure, for deres nissemor og nissefar er taget til fest i Nisse-Bjergby, og de har taget nissepigerne Nisse-Nu og Nisse-Da med. Nisse-Tip og Nisse-Top har fået besked på at blive hjemme, fordi de har været uartige.

De synes ikke selv, de har været så slæmme. De har bare rodet lidt i den store myretue med nogle lange pinde. Ja, og så har de vendt alle de skarnbasser, de kunne finde, om på ryggen.

Nu går de bare og keder sig og er sure.

De går lidt rundt i skoven og kommer så hen under et stort egetræ. Her hører de en stemme oppe fra træet:

"Nisse-Tip og Nisse-Top, prøv en gang å kom'herop!"

De kigger op, og de kan se, at det er den kloge ugle, der sidder oppe på en gren tæt ind til træstammen.

De prøver at komme op til uglen ved at sætte fingre og tæer ind i barkrevnerne på egetræets stamme, men det er for svært at klatre op på den måde.

Så finder de en gren, der er hugget af et træ. Grenen har mange sidegrene, så den kan bruges til stige. Den er heldigvis så tør, at den ikke er alt for tung. Når de hjælpes ad, kan de godt få den slæbt hen til egetræet, og ved at bruge alle deres små kræfter får de også sat grenen op ad egetræet, så de kan bruge den som stige. Og på den måde når de op på den gren, hvor den kloge ugle sidder.

"Dygtigt gjort", siger uglen.

Mens Nisse-Tip og Nisse-Top har arbejdet for at komme op til uglen, har de næsten glemt at være

sure, men nu kommer de i tanker om, at de ikke har fået lov til at komme med til festen i Nisse-Bjergby - og straks ser de igen meget sure ud.

"Hvorfor er I så sure?" spørger den kloge ugle.

Nisse-Tip og Nisse-Top fortæller nu uflen om festen, de ikke må komme med til, og om det de har gjort ved myretuen og ved skarnbasserne.

"Man skal være god ved dyrene",

siger den kloge ugle. "Man er selvfølgelig nødt til at spise nogle dyr, når man er sulten, men man må ikke pine og plage dem, sådan som I har gjort."

"Vi gør det heller ikke mere", forsikrer Nisse-Tip og Nisse-Top.

"Hvor længe varer festen i Nisse-Bjergby?" spørger uflen.

"Hele natten. De kommer ikke hjem før i morgen", svarer nissedrenge-ne, mens tårerne begynder at løbe ned ad deres kinder.

"Sæt jer op på min ryg", siger uflen, "så skal jeg flyve jer til Nisse-Bjergby".

De to nissedrenge skynder sig op på uflens ryg, hvor de holder godt fast i fjerene for ikke at falde af.

Og uglen breder sine store vinger ud og flyver afsted mod Nisse-Bjergby.

Det er en mærkelig fornemmelse for Nisse-Tip og Nisse-Top, men de stoler på uglen, og selv om det kribler i deres små maver, så nyder de at flyve hen over skovens træer.

Da de når frem til Nisse-Bjergby, finder uglen let frem til det sted, hvor der er fest, for ugler både ser og hører godt.

Nissefar rynker panden og ser vred ud, da han ser Nisse-Tip og Nisse-Top, men den kloge ugle fortæller ham, at hans nissedrenge har fortrudt det, de har gjort mod myrerne og skarnbasserne. Og da nissefar har stor respekt for den kloge ugle, så får Nisse-Tip og Nisse-Top lov til at blive, mens uglen flyver tilbage til sit træ.

Det er en dejlig fest.

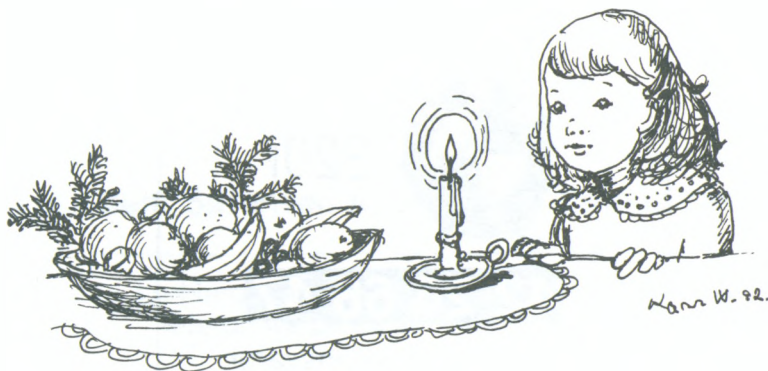
Nissebørnene leger og danser med deres nissefætre og nissekusiner, som bor i Nisse-Bjergby. De får også god mad.

Det bliver sent, før de lægger sig i det bløde mos, som Nisse-Bjergby-nisserne har samlet sammen til gæsterne, for at de kan sove lunt og godt.

Næste dag vandrer nissefar og nissemor, Nisse-Tip og Nisse-Top og Nisse-Nu og Nisse-Da hjem til deres egen hule i Nisse-Skovby.

Det er en lang tur, og Nisse-Tip og Nisse-Top tænker på, hvor meget lettere det var at flyve på ryggen af uglen.

Alligevel er de meget glade, fordi de alligevel kom med til festen, og fordi de nu kan gå og hygge sig sammen med deres nisseforældre og deres nisse-søstre.

**tænker De på
kørekort, - så lær
det hos**

**Esther Dalsgård
Christensen**

Gl.Frederiksborgvej 39
Ny Hammersholt

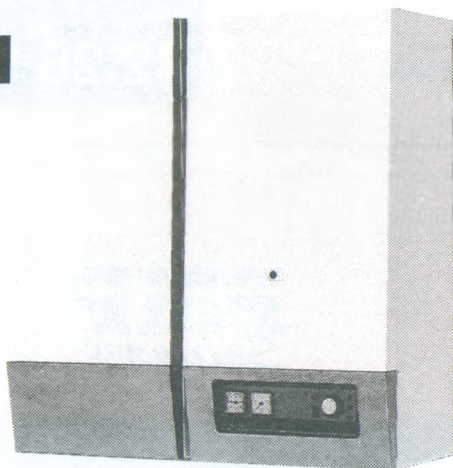
320i

42 26 66 47

automatisk telefonsvarer

Her er den rigtige gasløsning. Økonomisk og driftssikker

Helt ny væghængt gaskedel fra HS Tarm. Apollo SE MK II samt VBF 60 MK II med alle de velkendte tekniske finesser, udover alle de nye, smarte detaljer. Gaskedlen har elektronisk tænding, og er enkelt og solidt konstrueret med henblik på mange års levetid. Det betjeningsvenlige instrumentpanel er placeret let tilgængeligt, og det er derfor nemt at foretage de nødvendige serviceeftersyn. Blandt de mange produktfordele er bl.a.:

- Lodret eller vandret balanceret aftræk
- varmtvandsprioritering
- høj nyttevirkning
- forberedt for tænd/sluk-ur.

Apollo SE MK II er nu monteret med en regulerbar indkoblingsforsinkelse, en timer. Den ekstra detalje gør det muligt at indstille start- stophyppigheden, så driften bliver endnu mere økonomisk.

Gasuniten leveres i et flot, tidløst design i standardfarven hvid. Den fås også i 5 elegante pastelfarver.

Hos din VVS-installatør kan du få mere at vide om, hvad HS Tarm kan gøre for dig.

Bent Sørensen ApS

Smedemester

Lerbjerggaard · Hammersholt · 3400 Hillerød
Telefon 42 26 64 47 · Telefax 48 24 19 44

Gå til fagmanden

Alt indenfor

brudebuketter
dekorationer/buketter
borddekorationer
kranse og bårebuketter
kistedekorationer

Medlem af Interflora.

**BLOMBERGS
BLOMSTER**

Frederiksværksgade 15
3400 Hillerød

42 26 00 91

Lautruphøj 1-3
2750 Ballerup

PMP
Software

**- ET AF DANMARKS LEDENDE
KONSULENTELSKABER**

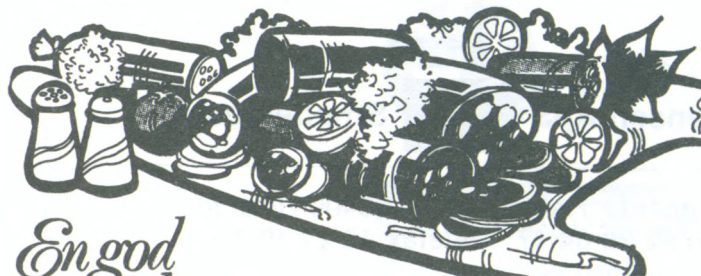
etableret i 1980

tal med

Poul Prindahl/Mogens Lund Sørensen

telf. 4466 2466

Pølsefest

**60 forskellige
"gammeldaws"
hjemmelavede
pølser**

*En god
gaveide*

ZØFTING LARSEN

SDR. BANEVEJ 16 · HILLERØD · TLF. 26 10 96

**Velkommen i
SALON
GRANHØJ**

Tlf. 42 254375

Deres frisør i Ny Hammersholt

**Birgit Nielsen, Granhøj 1
Ny Hammersholt**

Lukket mandag og onsdag

**Unipension.
Spar i skat i år.
Og vælg selv Deres fremtid**

Med Unipension får De en skattefordel nu.
Og råd til det, De gerne vil i fremtiden.

Opsparing til pension kan give Dem en
skattebesparelse på op til 68 kr. for hver
100 kr. De indsætter.

NB: Sidste frist for indskud med skattefradrag
i 1992 er den 31. december.

**Sidste frist
31. december**

Unibank
Sammen er vi bedst

-en go' varm jul

**SVIGTER
OLIE- ELLER
GASFYRET**

**Ring til:
42 26 64 47**

**Tilbud uden
forbindende
på alt VVS-arbejde**

**Alt i
VVS og
smede-
arbejde**

**Smedemester Bent Sørensen ApS
Hammersholt 3400 Hillerød tlf. 42 26 64 47**